

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 17.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Иако је поступно стваран план, по ком се од-
јак по народу путовало. Цела манипулација с новцем, претплата, продаја улазница на каси, добровољни прилози и т. д., све је то било у рукама месних одбора, а никако у управним. Управа је те новце на признаницу примала из руку месних одбора, и о употреби примљених новаца главном одбору новосадском рачуне полагала. Тако је била спојена аутономија позоришна са потребном новчаном контролом.

За позоришног економа поставио сам члана дружине Пају Маринковића, који је бригу водио о позоришном покретном имању (гардероби, декорацијама, реквизитама и др.), ситнијим позоришним потребама и дневним трошковима. Он је особиту ревност и вештину показивао нарочито при путовању дружине, које је свагда тако тачно и уредно шло, као добро удешен часовник.

Из Новог Сада је отпутовала дружина у почетку маја, а вратила се у Нови Сад почетком децембра. За то време бавила се у *Вршцу*, *Темпшвару*, *Чакову*, *Кикинди*, *Сенти* и *Сомбору*. У Вршцу је дружини највише на руку шшао Никола Мандукић, у Темпшвару градски учитељ Бура Јовановић и браћа Београдци, у Чакову Јован Дајевић, у Кикинди Петар Видак и Нпка Јовановић, у Сенти Андрија Николић, у Сомбору Гедан Леовић.

Година 1864. била је несрећна и за мене и за цео народ. Те смо године изгубили старину Вука Караџића, а од млађих снага: Косту Руварца, Станоја Бошковића и доктора Јована Андрејевића. Осим ових општих губитака имао сам те године и лично да отрним неколико тешких удара судбине. Прво ми умре сестра, за њом одмах и мати. То још није све. „Срп-

ски Дневник“, коме сам још једнако био номинални уредник, буде наредбом тадашње власти обустављен и добије још на врат и штампарску парницу, због које будем стављен под војнички суд, што као одговорни уредник нисам водио надзор над листом. Био сам за време испита интерниран у Новом Саду, па и кад сам после три месеца с дозволом варадинског генерала за дружином отишао, морао сам се из сваког места суду јављати, да се у свако доба зна где сам. Тако је непрестано висно Дамоклов мач над мојом главом све до опште амнестије у години 1865.

Једина светла тачка у тој кобној години била је за мене сеоба „Матице Српске“ из Пеште у Нови Сад, и с њоме долазак мога пријатеља и у позоришним бригама учесника, Антонија Хаџића.

Ове године 1864. бавила се дружина све до краја априла у Новом Саду. Ту је прославила тристогодишњицу Шекспирову 30. априла. Болни, преболни Андрејевић дошао је на ту прославу и отишао кући, да се више не предугне с болничке постеље.

Од маја бавила се дружина у *Митровици*, *Винковцима*, *Броду*, *Новој Градишци*, *Пожези*, *Осеку* и *Вуковару* до пред божићне празнике, а од божића у Новом Саду. Све до Пожеге управљао сам дружином из Новог Сада преко Паје Маринковића, као свога заступника, с којим сам у непрекидној претплати стајао. Те године наступиле су из дружине: Марија Цветковића (удата за Ђорђа Поповића) и Драга Данџулова (удата за поштара Стаматовића), а вратили се у дружину: М. Коларовић, Љ. Коларовићка, и Софија Поповића, и као нови чланови примљени у дружину: *Бура Рајковић*,

Мила Рајковићка, Милка Гргузова (сад најстарији члан народног позоришта београдског, у ком је с неуморном ревношћу глумовала од његова постанка до данас), *Стеван Андријевић, Борђе Пелеш, Младен Бошњакчић*

и *Борђе Шкорић*. Родољуб Паја Панаотовић позајмно је позоришној каси при поласку из Митровице 800 фор. и чекао је за исплатом неколико месеца.

(Наставиће се).

ИСТИНИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(**Нијоба.** Енглеска комедија у три чина, написао Хари и Е. А. Полти, превео Никола Андрић.)

У овом натпису, који од слова до слова исписах са позоришне објаве, много ме штошта буну и наводи да сумњам у његов аутентичитет. Једино ће поуздано бити само име, но и ту имам опазити, да високи акценат на пенултими — а тако ту реч изговарају наши глумци — не одговара квантитету грчкога вокала, који стоји на том месту. За остало не бих никако могао јемчити. Да су „Нијобу“ Енглези писци или Немац прерађивач Блументал, који се овде и не спомиње, ма да је Никола Андрић по његовој преради комад превео — да су, велим, писци или прерађивач „Нијобу“ крестили баш комедијом, тешко да би ми ко могао доказати. Није ми даље јасно, шта је речено оном ближом ознаком енглеска, а што стоји, да су је њих двојица написао, не може дабогме бити кривица никога другог до у првој линији слагачева а у другој коректорова. Но ја највише и управо једино запињем за класификацију, јер ми она везује руке и смета ми те не могу о „Нијоби“ да говорим онако, како бих говорио кад би и у нас онако крштена била, како мислим да су је писци Енглези и како знам да ју је прерађивач Немац крстио. Захтеви, које бих с правом ставио на њу као комедију, битно се разликују од захтева, које стављам на њу као лакрдију. Као проста шала, као лакрдија „Нијоба“ је нешто, што се у својој врсти може назвати добрим и погођеним, као комедија није ништа и не би вредно било о њој ни говорити. Како пак ја о њој хоћу да говорим, морам превидети назив јој у позоришној објави те самовласно је, пристајући уз Блументала, српски покретити лакрдијом. Више сам пута читао у позоришним објавама бечких новина, да се у

Hofburgtheater“ у даје „Нијоба“ са Стелом Холенфелсовицом у натписној улози, но нисам никад нашао, да су је крестили можда тако као *englische Comoedie*.

Рад сам дакле да рекнем коју о „Нијоби“, али не као о „енглеској комедији“ него као о лакрдији, сроченој по енглеском.

Збива се у Лондону, у данашње време. Тако нам изреком каже објава. Ентузијастичан неки аматер-археолог — лорд је а зове се Томкинс — набавио по скупе новце кип неке особене Нике — хрватски је преводилац налази за потребно прозвати Никејом, свакако бојећи се профанације а немајући повода стрепњи да ће је ко побркати са познатим васеленским сабориштем у Витинији или са оном колонијом Масалијођана у Лигурији, што се данас зове Ница. А особена је та Ника с тога, што по узору старих својих друга нема крила, балме ни венца. Можете мислити каква је то била особена Ника, кад је тако анрџиран љубитељ вештина као лорд Томкинс држи за Танталовићку Нијобу. Како нема за први мах згодна места, камо да је смести, осигура је и депонује код некога „управитеља општег друштва за осигуравање“, који је ожењен и уза своју дечицу има у кући и две свастике, једну уседелицу а једну швигарицу, и једнога шура, а кад бисмо га запитали за часно име, рекао би нам, да се зове Петар Дан. Е сад тај Дан своју депозитарску дужност узима не може бити савесније те чува драгоцену депозитум Псевдо-Нијобу као зеницу свога ока. Природно је дакле, да је ван себе од љутине, кад види, да му лакомислена чељад обмотала предмету његове депозитарске неге око ногу жицу, којој је ваљало да спроведе у његов дом електрично осветљење. Међу тим кад се увери, да кипу није било отуд никаква квара, прође све на то мало љутине. Његови сви, и жена му и обе свастике и шурак отишли у позориште а

он, уморан од напорног свог рада преко дан у биро-у, прилегне мало на диван да се поодмори, но ту — што рекао наш Змај по Арању — и санак стиже у виду лептира, лагахно детићу на повије крочи, оба крила своја спусти му на очи те ти наш управитељ општега друштва за осигуравање заспи као заклан. И усни страшан сан, тако страшан, да се, као што после реферише собарица Мерија господитини по повратку јој из позоришта, копрцао као да лежи на угљевљу. И не копрцао се кукавац, кад му у сну дошло ево ово:

Снева он а каменита се Нијоба стаде наједаред теглити и размахивати рукама и лепо ги сиђе са свога постаментa и лепо се упути до њега и лепо га хтеде да загрли као свога Амфијона, којем је до три хиљаде година у камену чувала брачну верност. Дан се сиромаш наравно нашао у небрану грожђу. После дуга узалудна му труда да се отресе невидовне беде, мора пристати на то, да је задржи у кући, но не по њеној жељи као своју другу жену, но као гувернанту Магду Мифтонову, која је тога вечера требала доћи да „наступи своје звање“. Ту сад једна смешна ситуација вија другу а све их изазива разложљива неприлика Данова и укочена самосвесност охолое Таяталиде, краљице негда тивеке, што имађаше у своје време довољно разлога поносити се и родом и мужем и породом. Човек управо не излази из смеја гледајући је у модерном оделу, које је на данов предлог анектовала из напред посланих ствари оне праве гувернанте. Разуме се да ту после дође и до рукописателнијих разрачунавања с том гувернантом, до љубоморе, коју у доброћуде жене Данове поджиже и сувише злоћуда јој старија сестра, до основане интерпелације десператнога лорда Томкинса и до претње судом, док се најзад Нијоба опет не окамени те измучени Дан не скочи с дивана и не закликне од веће радости, кад се увери, да је само пуст сан била сва та мука, коју је он сиромаш мучио а коју ја овде тек у најкрупнијим потезима доспех да исприповедем.

Та ствар са сном у више чинова није тако ни нова, као што би можда помислили горе наведена два компатријоте великога Брита. Ја се сећам из свога детињства, да сам на немачкој позорници гледао тако једну, не до душе лакрдију него озбиљну слику из живота, која се

звала „Von Stufe zu Stufe“ а чији писац као да је био О. Ф. Берг, бечки „Кикерика“. Но идеја је у „Нијоби“ ипак скроз оригинална и за лакрдију као створена. Дабогме тражи нешто и претходне спреме. Пре свега да је човек прочитао стихове 146—312 у шестој књизи Овидијевих Метаморфоза а и иначе да му живот старих Јелина није сасвим terra incognita. Како пак у нас има још доста света, који није доспео до петог гимназиског разреда а приватно га мрзило да накнади, што је тим изгубио, то дабогме да ни „Нијоба“ није све своје досетке и ситуације могла онако лако да протури, као што то од помуке чини рецимо у Бургу. Оне пак епизоде, којима је доста занимљиво испреплетен Данов сан, и сувише су из данашњег живота, и сувише савремене а да их не би разумео и слушацац, који нема т. зв. класичког образовања. Колико је дакле оно прво худило, толико је ово друго испомагало те се не може никако рећи, да је „Нијоба“ овде пропала. Према том ће ваљда још кад доћи на ред, но за тај случај молим управу, да скреше епилог, који својим менторским тоном лако може да буде досадан.

Натписна улога била је у рукама Милке Марковићке а Данова у Добриновића. Обоје су мајсторски појентовали, она антику ритмичност у покретима и говору а он ужурбаност човека, који је настрадао на суву путу. Малу је само дисхармонију увела у целину она нервозна грозничавост, којом је Нијоба исказивала своје неугодно чувство са тога, што јој модерна хаљина стеже врат а маншете јој слугавају руке. Уз њих двоје ми је угодно упао у очи најмлађи пар, Филип Ивингс-Лука Поповић и Хета Грифинова-Зорка Ђуришићева. Обоје су агирали весело и живо. Но и ту има једно само, и опет за женску страну. Зорка Ђуришићева није изгледала онако швигарасто, као што би она то умела да јој је хаљина била само о длан краћа.

Још нешто. Никола Андрић је, као што видим, скроз и скроз Еразмијанац те тако и ми чусмо с наше позорнице да је у „Хелади“ била „Теба“ Нисам најпоследње противан том, но тек ваљда ни најзатучанији еразмијанизам не може оправдати да се јадном адском мученику на точку, за кога сав свет зна да се звао Иксијон, издевају друга имена.

Г.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

22. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 12.

У Новоме Саду, у четвртак 1. (13.) фебруара 1896.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НОРА.

Позоришна игра у 3 чина, написао Хенрик Ибсен, с пишчевом дозволом превео Милан Шевић-Максимовић. — Редитељ: Ружић.

ОСОБЕ:

Роберт Хелмер	— — — —	Спасић.	Доктор Ранк	— — — —	Васиљевић.
Нора, жена му	— — — —	М. Марковићка.	Госпођа Линден	— — — —	Ј. Весићева.
Ервин,	} њихова деца	— — * *	Гнптер	— — — —	Душановић.
Боб,		— — * *	Маријана,	} у служби код	К. Жикићка.
Ема,		— — * *	Јелена,		

Свирачки збор 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Бела госпођа“ од Боадијеа. — 2. „Blümlein traut“, арија из опере „Фауст“, од Гуноа. — 3. „Стефанија“, гавота од Цибулке.

У петак 2. (14.) фебруара: „КРАЉЕВИЋ МАРКО И АРАПИН“. Историјска слика у 5 чина, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала.

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволели без шенира седети на својим седиштима у паркету и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 9¹/₂ сахата.